

(Verschenen in Postille 2002-2003, Zoetermeer, 2002)

ZONDAG 2 FEBRUARI

Lukas 2:49

Wist gij niet, dat Ik bezig moet zijn met de dingen mijns Vaders?

Schriftlezingen: Luc. 2:40-52; Luc. 9:18-23; Luc. 24:1-8

Het eigene van de zondag vierde zondag van Epifanie

Aanbevolen literatuur H. Schürman, Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament, Das Lukasevangelium I, Freiburg, Basel, Wien 1969; A.G. L. van Nieuwpoort, Het script in de tempel, in: Als het doek valt, kerk in perspectief, Baarn, 2001, p. 59-67
Liederen Gezang 164; Gezang 326

Uitleg Gangbaar wordt dit gedeelte (Luc.2:39-52) gelezen als afsluiting van de zogenaamde *Kindheitsgeschichte*. De aanduiding '*Kindheitsgeschichte*' wekt echter verwachtingen waaraan de tekst maar nauwelijks tegemoet komt. De 'biografische' elementen zijn zo impliciet dat duidelijk wordt dat de evangelist met zijn bericht over de geboorte en het eerste woord van Jezus iets anders voor ogen staat dan een biografie te schrijven. Dit gedeelte waarin het eerste woord van Jezus klinkt wordt omsloten door twee opmerkingen (vs. 40 en vs. 52) over het toenemen in wijsheid en kracht in het verband van de genade Gods. Wat binnen het raam van deze twee opmerkingen klinkt roept de structureel-evangelische spanning op tussen het optreden van Jezus en de omstanders, waaronder heel expliciet 'zijn' ouders. Evenals in 2:22,23,39 worden ons in vs. 41 en 42 de ouders voorgesteld als levend volgens de gewoonte. Met name de gebruikte aanduiding in vs. 42 drukt de orde uit waarnaar zij leven: zij trekken op naar Jeruzalem om het feest van Pascha te vieren. De beweging die zich vanaf 2:22 voltrekt is de beweging naar Jeruzalem toe en van Jeruzalem vandaan. Opmerkelijk is het dat Lukas aan de inhoud van het feest lijkt voorbij te gaan. Wat er nu precies rondom dit feest door de ouders met dit kind gedaan wordt, komt niet aan de orde. Van de ouders wordt gezegd dat zij 'optrekken' (vs.41), dat zij 'opgingen' (vs.42) en dat zij 'omkeerden' (vs. 43). Hun opgang naar Jeruzalem komt in de vertelde tijd direct in het licht te staan van hun omkering uit Jeruzalem vandaan en, zonder dat zij het weten, weg van het kind Jezus. Het beslissende verband tussen Jeruzalem, de tempel en Jezus wordt door hen niet gekend. De aanduiding 'zijn ouders' dat in vs. 43 voor de tweede maal klinkt zal uiteindelijk, contrastmatig, tegenover het eerste woord van Jezus over 'mijn Vader' komen te staan. Significant voor hun zoektocht is dat zij hem niet daar zoeken waar hij te vinden is, namelijk in de tempel, maar dat zij hem zoeken bij verwanten en bekenden. Hoezeer ook Maria in de aankondiging van de geboorte van Jezus gehoord heeft dat zij in hem te maken krijgt met degene die 'Zoon van de Allerhoogste' geroepen zal worden (1:32) en uit de mond van de herders vernam wat vanuit de hemel over dit kind werd uitgeroepen (2:17), zoekt zij hem toch in de eerste plaats binnen hun eigen contreien, in dat wat van hen is. Zij gaan in hun zoektocht dus voorbij aan het voorwerp dat hen maakt waartoe zij zijn geroepen, namelijk '*zijn* ouders' te zijn. Wanneer zij hem echter na drie dagen (!) vinden in de ruimte waar hij moet zijn, klinkt uit de mond van

Jezus zijn eerste woord waarin hij bekend maakt waartoe hij in de tempel moet zijn. Niet voor niets plaatst Lukas hem *temidden* van de leraren die verbaasd (ontzet) zijn over zijn inzicht en over zijn antwoorden (vs. 47). 'Temidden van de leraren in de tempel' wil zeggen dat hij daar is waar de schriften de context constituerend bepalen, waar hij, zoals wij aan het einde van het evangelie horen, degene is die de schriften opent (24:32, 44, 45). En als antwoord op het verzet van Maria klinkt dan het eerste woord van Jezus, waarmee hij zijn plaats temidden van de leraren in de tempel brengt onder de noemer van het 'zijn in wat van mijn Vader is'. Met dit eerste woord vult Jezus de tempel, waarmee de tempel wordt tot de plaats waar Maria, en in haar de hoorders van het evangelie, verrassenderwijs wordt herinnerd aan het voorwerp van haar roeping. En met dat Jezus in het eerste woord dat hij spreekt te kennen geeft wat de plaats moet (dei) zijn, geeft hij, omdat hij dit woord spreekt in de tempel, aan wat in deze te volbrengen roeping de bestemming van de tempel is. In dit 'dei' resoneert het 'dei' uit bijvoorbeeld 9:22; 17:25; 24:7 en 24:26, waar wij horen over de weg die hij moet gaan. Dat hij 'moet' zijn in de 'dingen van zijn Vader' heeft alles te maken met de weg die hij heeft te volbrengen, namelijk de weg van "lijden om in te gaan in zijn heerlijkheid". Dit eerste woord van Jezus zegt dus iets over wie hij is en wat hij te doen heeft. In 'de dingen van zijn Vader' licht tegelijk iets op van de evangelische betekenis van het feest waar naartoe 'zijn' ouders op weg waren. Is het ook niet diezelfde Vader tot wie Jezus, in het licht van de viering van het Pascha roept: "Vader, indien gij wilt, neem deze beker van mij weg..." (22:42)? Komen 'deze dingen' waarover Jezus spreekt niet juist aan het licht in het 'paaslam' zelf? De spanning tussen Jezus en 'zijn ouders' wordt ten slotte nog gemarkeerd door dat van hen gezegd wordt dat zij het woord dat hij tot hen sprak niet verstonden (vs. 50).

Van de weg die de Messias gaat horen wij uiteindelijk aan het einde van de perikoop dat hij met hen die hem niet verstonden afdaalt om hun, nota bene, ondergeschikt te zijn. In deze afdaling wordt tot uitdrukking gebracht op welke wijze Jezus zich volstrekt solidair heeft verklaard met het onverstand en verzet van 'zijn ouders'. Hij daalt met hen af om uiteindelijk dit onverstand en verzet op zich te nemen om het zo ten goede te keren. Het is het evangelie in miniatuur.

Aanwijzingen voor de prediking Voor de prediking is het van belang de beweging voor ogen te houden die zich in dit evangeliegedeelte voltrekt. Het is de beweging die gericht is op het eerste woord van Jezus. Daar gaan de verzen 40-49 naar toe en daar komen de verzen 50-52 vandaan. In dat eerste woord maakt Jezus zichzelf bekend als degene die 'moet zijn in de dingen van zijn Vader'. Dat is, met andere woorden, zijn programma. Het gedeelte mag in de prediking m.i. daarom niet worden gereduceerd tot een algemene beschouwing over de verhouding tussen ouders en kinderen. Ook het feit dat Jezus zo'n voorbeeldige jongeman is, zoals wij lezen bij bijvoorbeeld De Jonge, lijkt mij niet de pointe van dit gedeelte. De twee eventueel te lezen fragmenten uit het evangelie onderstrepen het gewicht en de strekking van dit eerste woord van Jezus. De hoorbare spanning in dit gedeelte tussen Jezus en de omstanders biedt de mogelijkheid om in de verkondiging te spreken over het vreemdsoortig karakter van zijn persoon en werk. Iets dat wij vaak het liefst ter zijde zouden willen schuiven. Zoeken ook wij immers Jezus niet in de eerste plaats onder onze verwanten en bekenden? Heeft ook de kerk niet al te zeer Jezus gemaakt tot haar beeld en gelijkenis, in plaats van andersom? Het verzet en onverstand van de ouders zijn in die zin herkenbaar. Door heel het evangelie heen ontspringt het verzet nu net dááran, dat hij de weg gaat die hij gaat. In die zin is het tegelijk

een geweldige troost en vermaning dat Jezus in het feit dat hij afdaalt met hen die hem niet verstaan en zich verzetten tegen wie hij is, zijn solidariteit met ons mensen tot uitdrukking brengt. Een valkuil voor de verkondiging zou kunnen zijn dat wij door enkel dit gedeelte 'biografisch' te lezen, voorbijgaan aan het 'springende punt' van Jezus' eigen woord. Juist in de tijd van Epifanie biedt dit woord een geweldig uitzicht op de weg die hij in het evangelie gaat. Het lezen van een gedeelte uit de finale van het evangelie onderstreept, dat wij in dit gedeelte te maken krijgen met het evangelie in miniatuur. Het geheim dat Jezus één van ons is geworden en tegelijk volstrekt anders is wordt in dit gedeelte verhalenderwijs benaderd. En dat hij telkens anders is dan wij verwachten leidt tot een bepaalde vervreemding. In de verkondiging hoeft dit niet ongedaan gemaakt te worden ter wille van de verstaanbaarheid. Dat het evangelie nu juist dit niet-verstaan van Jezus thematiseert is niet voor niets. Jezus is nabij doordat hij ons tegenover is geworden en hij is ons tegenover doordat hij ons nabij komt. Wanneer wij die evangelische spanning uit het oog verliezen wordt de prediking of tot een steile rede of tot een algemeen menselijk praatje. Dat dit woord, ten slotte, klinkt in de tempel zegt iets over de wijze waarop hij onder ons mensen verschijnt. Het is de wijze van de schriften waarop zijn menswording zich voltrekt. Is daarin juist ook niet de zin gelegen van het openen van de schriften temidden van de gemeente? Het is de plaats waar uiteindelijk de ouders hem vinden. Wanneer wij Jezus zoeken, moeten we zijn in de schriften. Ergens anders is hij niet te vinden. Dáár vindt de heilzame correctie plaats van al onze gemaakte beelden en voorstellingen.

ZONDAG 9 FEBRUARI

Lukas 4: 21

Heden is dit schriftwoord voor uw oren vervuld.

Schriftlezingen: Jes. 53:1-5; Jes. 61:1-10; Luc. 4:19-30

Het eigene van de zondag vijfde zondag van Epifanie

Aanbevolen literatuur F. Bovon, EKK III,1, Das Evangelium nach Lukas, Zürich 1989

Liederen Gezang 102; Gezang 164

Uitleg Zoals Jezus aan het einde van het evangelie (24: 27) aan de zogenaamde Emmaüsgangers de schriften opent, zo is ook Jezus hier (4:19-30) degene die de schriften opent. Het bijzondere van dit gedeelte is dat er niet alleen melding van wordt gemaakt dat Jezus 'leert' en de schriften opent, zoals wij horen in vers 14 en op allerlei andere plaatsen in het evangelie, maar dat hij hier ook daadwerkelijk zelf degene is die de passage uit het profetenboek leest. Een zorgvuldige lezing van het evangelie naar Lukas leert ons dat de evangelist voortdurend Mozes en de Profeten en de Geschriften (24: 44) voor ogen heeft. Met de taal en de verkondiging van het Oude Testament wil Lukas Jezus ter sprake brengen. In dit gedeelte wordt duidelijk dat dit niet een willekeurige zaak is, alsof Lukas het ook op een andere wijze had kunnen doen. Jezus zelf is hier degene die zijn eigen verschijning verwoordt met de woorden van de profeet. En zoals van zijn uitleg aan het einde van het evangelie wordt gezegd dat hij wijst op het verband tussen datgene wat in de schriften klinkt en zijn eigen persoon

en werk (24:27), zo geschiedt dat woordelijk ook hier in zijn eigen uitleg (vs. 21).

De orde van de gewoonte (vs.16), de orde waarvan wij in de voorafgaande hoofdstukken telkens horen, brengt hem op de dag van de sabbat in de synagoge. Met de aanduiding dat hij dat doet in Nazareth, de plaats waar hij is opgevoed, wordt de lezer voorbereid op hetgeen Jezus zegt in vers 24: "Voorwaar, ik zeg u, geen enkele profeet is in zijn eigen vaderstad welgevallig." Zoals het een profeet vergaat in zijn eigen vaderstad zo zal het ook Jezus vergaan in de plaats waar hij is opgevoed. Allereerst is deze aanduiding uitdrukking van zijn nabijheid, in die zin dat hij één van hen is, tevens wordt in het vervolg duidelijk dat hij als de nabije ook tegelijk de volstrekt andere is. Dat is de spanning waarin dit gedeelte, met die opmerkelijke wending in vers 28, staat. Het is de spanning die structureel eigen is aan de verschijning van de Messias: hij is één van ons en tegelijk is hij volstrekt anders.

Het schriftgedeelte dat Jezus leest uit Jesaja is een bijna woordelijk LXX citaat uit het 61e hoofdstuk met een toevoeging uit Jesaja 58:6: "... om verdrukten heen te zenden in vrijheid." Het is het Messiaanse programma in een notendop en mag verwijzen naar hetgeen bij de doop van Jezus vanuit de hemel klonk in 3:22. Het citaat uit Jesaja 61 beperkt zich hier echter tot de aankondiging van het welgevallig jaar des Heren. Over 'de dag der wrake' (Jes. 61:2) wordt niet gesproken. De toorn die in deze profetische aankondiging als 'wrake Gods' gekenschetst wordt lijkt in dit gedeelte door het volk te worden afgewend op Jezus zelf (vs. 28-30).

Opmerkelijk is hoe 'allen' (vs. 20) in de synagoge zich betrokken weten op het profetenwoord dat komt uit Jezus' mond. Het zijn dezelfde 'allen' (vs. 22, 28) die voor hem getuigen en uiteindelijk vervuld worden van toorn. Dat dit profetenwoord in de verschijning van Jezus 'gelijktijdig' wordt en een actuele werking krijgt, wordt uitgedrukt in het 'heden' dat Jezus spreekt, letterlijk: "Heden is vervuld deze schrift in uw oren". Tekenend is dat Jezus niet spreekt van een zien, maar van een horen. Dat dit woord wordt vervuld in hun oren heeft te maken met de stem waarmee dit woord tot klinken wordt gebracht. Het is de stem van diegene waarop het profetenwoord zelf betrekking heeft. Veelzeggend is het 'heden' waarover Jezus spreekt. We komen dit woord 'sèmeron' maar liefst 11 maal tegen in het evangelie naar Lukas. Het klonk in het bericht van de engel aan de herders "U is heden de Heiland geboren" (2:11) en het zal klinken aan het einde van het evangelie in het woord dat Jezus spreekt tot de misdadiger aan het kruis " ... heden zult gij met mij in het paradijs zijn". Hier is dit 'heden' uitdrukking van de levende presentie van het profetenwoord in de verschijning van de Messias. Om met Karl Barth te spreken: de Messiaanse verlossingstijd is de tijd van Jezus Christus.

De woorden van Jezus worden door 'allen' verstaan als woorden van genade. Direct volgt op de mededeling van verwondering hierover dat zij hem herkennen als de zoon van Jozef (vs. 22), als één van hen (zie hiervoor ook 3:23). Het is alsof daarmee wil worden uitgedrukt dat hun getuigenis voor hem, vooral voortkomt uit het feit dat het nu in hun *eigen* oren klinkt. Daarop nu klinken de kritische woorden van Jezus aan de hand van de voorbeelden uit 1 Koningen 17 en 2 Koningen 5. Elia wordt in de eerste plaats gezonden naar iemand buiten de eigen kring en ten tijde van Elisa wordt enkel Naäman de Syriër gereinigd van zijn melaatsheid. Naar aanleiding van deze woorden worden 'allen' die eerst nog voor hem getuigden, nu vervuld met toorn.

Aanwijzingen voor de prediking Uitgangspunt voor de prediking zou kunnen zijn het 'heden' van het schriftwoord in de verkondiging van Jezus. Het woord van de profeet wordt in de verschijning van Jezus present gesteld. Dit 'heden' overbrugt heilzaam de door ons ervaren kloof die er zou zijn tussen datgene wat klinkt in de Schriften en de context waarin wij leven. Jezus is niet degene die enkel 'was', maar hij stelt zich in het heden aan ons present met de woorden van Mozes en de Profeten. Jezus maakt ons gelijktijdig (Kierkegaard) met de beloften van de God van Israël. In die zin zouden we kunnen zeggen dat Jezus in de verkondiging onze tijdgenoot wordt, of misschien beter: in de verkondiging van Jezus worden wij zijn tijdgenoten (Miskotte). Met andere woorden: het 'heden' dat Jezus spreekt, betekent een heilzame relativering van het door de 'moderne' hoorders opgeworpen probleem van de zogenaamde historische afstand. Maar dat wij in de verkondiging tijdgenoten van Jezus mogen worden, betekent echter geenszins dat daarmee zijn persoon en werk ons eigendom of onze zaak zouden worden. Dat wordt direct in deze perikoop onder kritiek gesteld. Al te snel zijn wij geneigd om net als die 'allen' in de synagoge te zeggen dat Jezus onze tijdgenoot is en daarom moet beantwoorden aan datgene wat wij in hem zien en horen willen. Al te snel roepen wij: "Is dit niet een zoon van Jozef, eentje van ons?" Zo heeft de kerk dat in de loop der eeuwen gedaan, en zo doet zij dit tot op de huidige dag. Dat wij in dit 'heden' van Jezus' woord gelijktijdig worden gemaakt met zijn persoon en werk is niet iets dat in ons bereik ligt, maar wordt bewerkstelligd in het geschieden van het Woord zelf. We hebben in dit 'heden' daarom ook te maken met een hoogst onvanzelfsprekend gebeuren, een groot wonder. Dit onvanzelfsprekende wordt onderstreept door de gang van Elia (vs 26) en de reiniging van Naäman de Syriër (vs 27). Het geschiedt daar waar wij het niet verwachten. De vervulling van de schriftwoorden kent haar eigen soevereine gang. Niet voor niets klinkt voor de laatste maal dit 'heden' vanaf het kruis tot de misdadiger: "... heden zult gij met mij in het paradijs zijn" (23:43). De kritiek, die na het woord van genade (vs. 22) uit de mond van Jezus klinkt, maakt dat zij 'allen' vervuld worden van toorn (vs. 28). De vervulling van het schriftwoord betekent dat de 'wrake Gods' als toorn van het volk op Jezus zelf neerkomt. Zij willen hem buiten zijn eigen stad, van de hoogte van de berg afwerpen. In het licht van deze toorn staat vervolgens heel de weg die Jezus gaat in het evangelie. Ja, zijn geschiedenis is vanaf het directe begin lijdensgeschiedenis. Hij ging echter door hun midden heen vanwege de vervulling van dat schriftwoord.

In de prediking zou gewezen kunnen worden op de actuele werking van de schriftwoorden in de verkondiging van Jezus. Het zijn in zijn optreden niet enkel woorden meer uit een ver verleden, ze zijn voor onze oren bestemd. In de verschijning van Jezus wordt het welgevallig jaar des Heren in zijn opperste verborgenheid openbaar. Deze God is zelf degene die de vervulling van die belofte voor armen, blinden, gevangenen en verdrukten wáár maakt. De wijze waarop dit Messiaans programma wordt waargemaakt is wel ergerlijk onvanzelfsprekend. Hijzelf is immers subject èn object van deze verkondiging, als arme, als gevangene en als verdrukte. Op deze wijze breekt het welgevallig jaar des Heren aan. Het komt zeer nabij (in onze oren!), maar die nabijheid is en blijft wel *zijn* nabijheid. De prediking kan aan die spanning niet voorbijgaan. Het is immers de spanning waarin heel het evangelie staat.

ZONDAG 26 JANUARI
Lukas 2:30

(...) want mijn ogen hebben uw heil gezien
dat Gij bereid hebt voor het aangezicht van alle volken.

Schriftlezingen: Jes. 12; Luc. 2 : 22-40; Tit. 2:11-15

Liederen Psalm 92 : 7, 8; Psalm 107 : 1, 4, 9; Gezang 68; Gezang 167; Gezang 117; Gezang 217

Het eigene van de zondag. derde zondag van Epifanie

Aanbevolen literatuur F. H. Breukelman, Bijbelse Theologie III,1, De ouverture van het evangelie naar Mattheus, Bijlage I, Een korte bespreking van de ouverture van het evangelie naar Lukas, Kampen 1984; A. Schlatter, Das Evangelium Lukas, Stuttgart 1960

Uitleg Voor een goed verstaan van deze perikoop (Luc. 2:22-40) is het van belang te zien op welke plaats dit gedeelte staat in de compositie van het evangelie naar Lukas. De structuur van de eerste twee hoofdstukken van dit evangelie is opgebouwd uit drie nauw met elkaar samenhangende gedeelten. Lukas 1 : 5- 80 kunnen wij lezen als een voorgeschiedenis van het geboorteverhaal (Luc.2:1-20). In deze vóór-geschiedenis gaat het in het bijzonder om twee oudtestamentische gestalten, namelijk Zacharias en Elisabeth, die ons worden voorgesteld als een Abraham met zijn vrouw Sara. In hetgeen hun verrassenderwijs door de bode in de tempel wordt aangekondigd krijgen zij een rol te spelen in de voorbereiding op de geboorte van Jezus. Zij worden getekend als twee mensen die ten diepste niet meer rekenden op de verhoring van hun bede (Luc. 1:18). In het gedeelte na het geboorteverhaal van Lukas 2 : 22-40 worden ons eveneens twee oudtestamentische gestalten voorgesteld, namelijk Simeon en Anna. Wij zouden dit gedeelte kunnen lezen als een ná-geschiedenis van het geboorteverhaal. Het geboorteverhaal wordt met andere woorden in de compositie van de eerste twee hoofdstukken van dit evangelie omlijst door twee maal twee oudtestamentische gestalten. Daarin wordt onder meer tot uitdrukking gebracht dat over Jezus enkel kan worden gesproken binnen het raam van het Oude Testament (zie o.m.: Luc. 16:31).

Het gedeelte van 2:22-40 vormt een eenheid en wordt omsloten door een *inclusio* (2:22a en 2:39a) waarin het gaat om de wet van Mozes als de wet des Heren. Het kind Jezus wordt onderworpen aan de wet des Heren. De weg die hij gaat is de weg van Tora. Veelzeggend is, dat aan het einde van deze perikoop (vs.39a) wordt gesproken van "En toen zij *alles* voleindigd hadden...". Wij kunnen daaruit concluderen dat het in dit gedeelte gaat om *alles* wat volbracht moet worden. Het gaat in dit volbrengen om drie zaken die wij tegenkomen in Exodus 13 en Leviticus 12. Om te beginnen gaat het om de dagen hunner reiniging (Lev. 12: 2-4), vervolgens om het voorstellen van de eerstgeborene aan de Heer (Ex. 12:12) en in de 'derde stap' op de weg van Tora gaat het om de 'lossing' (Ex 13:13) die in het kind Jezus op een heel bepaalde wijze ter sprake komt uit hetgeen Anna zegt met het oog op hen die de 'verlossing' van Jeruzalem verwachten (2:38). Hiervan zouden wij kunnen zeggen dat de 'lossing' van Jezus uiteindelijk zichtbaar wordt in de 'verlossing' van Jeruzalem.

Wanneer wij ons voor deze zondag in het bijzonder richten op de rechtvaardige en godvrezende Simeon (de horende) dan moeten wij constateren dat deze figuur overeenkomsten vertoont met Zacharias. Ook in hem rijst de gestalte van

het oudtestamentische Israël op. Opmerkelijk is echter dat van Simeon wordt gezegd dat hij de vertroosting van Israël verwacht, terwijl de figuur van Zacharias ons wordt voorgesteld als een mens wiens verwachting in wezen is gestold. Simeon leeft in verwachting omdat de Heilige Geest met hem is (vs. 25) en hem een 'godsspraak' is gegeven dat hij de dood niet zien zou eer hij de Christus des Heren gezien had. Waar bij Zacharias door het bericht van de bode in de tempel sprake was van vrees en vertwijfeling, horen wij van Simeon enkel dat hij door de Geest 'bewogen' is. De Heilige Geest is degene die hem in de tempel doet gaan.

Nu speelt het thema van 'de tempel' in het evangelie naar Lukas een structuurbepalende en daarmee verkondigende rol. Het evangelie begint en eindigt er. De tempel is bij Lukas de ruimte waarbinnen de verkondiging van Jezus gestalte krijgt. Het is de plaats waar Jezus dagelijks present is (22:53). De tempel is de plaats waar het volk naar toe gaat om hem te horen (21:37). In wijze waarop Lukas in zijn evangelie over de tempel spreekt wordt de profetische kritiek op de op zichzelf staande cultus levend gehouden en geradicaliseerd in de verkondiging en het optreden van Jezus.

Ook in dit gedeelte krijgt de tempel een heel bepaalde betekenis. De gang van Simeon naar de tempel wordt getekend door datgene wat hem ter ore is gekomen. De tempel wordt tot de plaats waar hij te zien krijgt wat hij heeft gehoord. In die beweging komt de weg der verwachting aan het licht. Het gaat, als in het oudtestamentisch getuigenis, van het horen naar het zien. In dat Jezus zich aan de Tora onderwerpt (vs. 27) komt hij Simeon op de weg der verwachting tegemoet. Simeon ontvangt (dechomai) in de ruimte van de tempel het kind in zijn armen en zegent (eulogeo) God net als aan het einde van het evangelie 'zij' voortdurend in de tempel waren, zegenende God (24:53). Waarom nu uitgerekend Simeon dit kind in zijn armen ontvangt wordt door Lukas niet vermeld. Dit gebeuren valt verrassenderwijs buiten de orde van de cultus. Wanneer wij in de figuur van Simeon de gestalte van het oudtestamentische Israël mogen herkennen (rechtvaardig, godvrezend en verwachtende de vertroosting van Israël) is deze 'ontvangst' van het kind Jezus veelzeggend. De woorden van zijn zegen zijn in de traditie van de kerk gezongen als lofzang. Het 'nu' waarmee zijn zegen aanvangt markeert nadrukkelijk het moment van bevrijding (apolo). Parallel aan deze aanduiding van het moment is hetgeen van Anna wordt gezegd: "En op dat uur stelde zij zich daar op..." (vs. 38). De samenklank van het 'in vrede gaan' en het zien van de bevrijding (vs.30) is van belang. De vrede wordt geheel in de lijn van de oudtestamentische verkondiging verstaan als gerealiseerde bevrijding zoals bevrijding wordt verstaan als beginnende vrede. Wanneer wij nu Simeon horen zeggen: "... want mijn ogen hebben uw bevrijding gezien...", wordt over dit kind uitgeroepen wat in zijn naam 'Jezus = Hij redt' besloten ligt. Breukelman maakt ons attent op het verband tussen het 'zien' van de herders uit 2: 15-20 en het 'zien' van Simeon. Simeon zegt niet "... mijn ogen hebben de Christus des Heren gezien", maar: "... mijn ogen hebben uw bevrijding gezien...", zoals ook van de herders wordt gezegd dat zij heengaan naar Bethlehem om te zien het Woord dat geschied is (2:15). Het verband tussen datgene wat Simeon gehoord heeft en 'nu' ziet, wordt nog eens onderstreept door de toevoeging "... naar uw woord" (vs.29).

Aanwijzingen voor de prediking. Aangezien er in dit gedeelte vele thema's klinken die zich als uitgangspunt voor de prediking aandienen is het van belang een keuze te maken. In het maken van die keuze is het echter wel zaak rekening te houden met de focus van de tekst zelf. En die focus wordt toch in de eerste

plaats gevormd door het antwoord op datgene wat Simeon gehoord heeft en 'nu' ziet in de tempel. De context waarin dit woord klinkt biedt voor de verkondiging aanleiding om zakelijk in te gaan op de 'existentie' van de gemeente. Met name wanneer wij de gestolde verwachting van Zacharias plaatsen tegenover de door de Heilige Geest gewekte verwachting van Simeon. In het 'nu' van de lofzang gaat het om het heden (zie bijvoorbeeld 2:11; 4: 21) van de Messias Jezus. Dat 'heden' heeft voluit betrekking op de plaats en het moment waarop de schare wordt tot gemeente. Verwachting is niet iets dat wij in onze binnenzak hebben; verwachting is in de bijbel altijd gewekte verwachting. Schlatter merkt in zijn commentaar op dat de Geest degene is die Christus openbaart. Het kan een aanleiding zijn tot een heilzaam-kritisch spreken over de vanzelfsprekendheid van de christelijke gemeente. Telkens mogen de Schriften worden geopend opdat wij die sprake Gods (vs. 26) horen zullen en onze ogen mogen worden geopend voor het heil dat 'nu' in Christus ons wordt geopenbaard. In die 'godsspraak' wordt het zien van de Gezalfde in verband gebracht met de dood van Simeon. Voor zijn dood: Christus! Is daarin niet juist ook dit heil gelegen dat onze dood met de verschijning van Christus in een ander, verwachtingsvol licht wordt geplaatst? In het verlengde daarvan kan ook dat woord uit de brief aan Titus meeklinken. In het "...nu laat gij Heer, uw dienstknecht gaan " hoeft niet direct de dood van Simeon gelezen te worden, over zijn eventuele ouderdom wordt niet gesproken. Voor de prediking kan het een aanleiding zijn te spreken over de oprichting vanuit het horen en het zien van de daden Gods. Dat het in dit 'gaan' om een gang van bevrijding gaat wordt in het *apolo* aangereikt. Temidden van de verwachtingsloosheid van de schare wordt verwachting gewekt en mogen wij getuigen worden van de inhoud van die verwachting. En het hoort tot de weg der verwachting, aldus Miskotte, dat we in de vervulling de belofte zullen horen en dat we die belofte ernstig nemen als van de Kómente gekomen. De vrees maakt daarom vanwege de bevrijding Gods plaats voor het vertrouwen (Jes. 12 :2).

Ad van Nieuwpoort